

ASEAN: formovanie identity

4

Autor: Peter BREZÁNI

Oponent: Milan LABUZÍK

*Summit ASEAN v Kuala Lumpur
Implikácie pre Slovensko*

Summit ASEAN v Kuala Lumpur

Ako už bolo poznamenané v minuloročnej Panoráme, najvyšším orgánom zoskupenia ASEAN je summit hláv štátov a vlád. Summit sa uskutočňuje pravidelne na rotačnom princípe v členskom štáte, ktorý práve predsedá Stálej komisii ASEAN (*ASEAN Standing Committee*).

V poradí 11. summit sa uskutočnil 12. – 14. decembra 2005 v malajskom Kuala Lumpur pod názvom: *One Vision, One Identity, One Community* (Jedna vízia, jedna identita a jedna komunita) [1]. V rámci summitu sa konali taktiež 9. summit ASEAN + 3, 9. summit ASEAN + Japonsko, 9. summit ASEAN + Čína, 9. summit ASEAN + Kórejská republika a 4. summit ASEAN + India. Prvýkrát sa uskutočnil summit ASEAN + RF [2]. Všetky zúčastnené krajiny sa v záverečnom komuniké vyjadrili v prospech ďalšieho fungovania zoskupenia, pričom poukázali na kontinuálny progres v jednotlivých vytipovaných oblastiach – t. j. *Vientiane Action Program*, ako aj v oblasti bezpečnostnej, hospodárskej a socio-ekonomickej [3].

Vrcholom summitu ASEAN však nebolo samotné vyhlásenie, ale uskutočnenie Summitu východoázijských krajín (*East Asia Summit – EAS*). Na summite sa zúčastnilo desať členských krajín ASEAN; Kórea, Čína a Japonska (ASEAN + 3 – APT); a India, Austrália a Nový Zéland [2]. Samotný summit vyplynul z dlhoročnej diskusie a spolupráce v rámci ASEANu a APT. Členské štáty ASEANu mali už v 90. rokoch záujem rozvíjať širší dialóg s krajinami východnej Ázie. Malajský premiér Mahathir vtedy navrhol založenie Východoázijského hospodárskeho zoskupenia (*East Asian Economic Group*), ktorého členmi mali byť výhradne

ázijské krajiny. Keďže to vylučovalo z účasti USA, tie začali klásť hlavný dôraz na rozvoj APEC s významnou úlohou USA a jej ázijských spojencov. Prvým výrazným krokom smerom k širšej hospodárskej spolupráci vo východnej Ázii bolo spustenie procesu ASEAN + 3, ktorý vyplynul zo stretnutia členských krajín s Čínou, Japonskom a Kóreou [5]. Je potrebné poznamenať, že spolupráca nie je inštitucionalizovaná a je založená na dialógu a konferenciách, ktoré sa môžu uskutočňovať v rôznych formátoch (ASEAN + 1, + 2 alebo + 3). V októbri 2004 sa v rámci 10. summitu členské štáty dohodli, že by sa spolupráca v rámci APT mohla rozšíriť a oznámili, že v rámci 11. summitu ASEAN sa uskutoční Východoázijský summit. Vzhľadom na obrovskú rôznorodosť členských a zúčastnených štátov (niektoré sú vyspelými demokraciami, iné komunistickými krajinami a ďalšie zasa pod vojenskou vládou, sú medzi nimi hospodárski obri, chudobné, mnohopočetné, rozľahlé, pro- či protizápadné krajiny), bolo a stále je vytvorenie akéhokoľvek fungujúceho pan-regionálneho zoskupenia obrovskou výzvou. V apríli 2005 ASEAN stanovil tri podmienky účasti na summite [6]:

- štát musí byť partnerom ASEAN na dialóg;
- musí byť s ASEAN hospodársky prepojený;
- a musí byť signatárom Dohody o priateľstve a spolupráci (*Treaty of Amity and Cooperation*) – Nový Zéland a Austrália ju podpísali tesne pred summitom.

Iniciatíva prizvať ďalšie tri štáty bola zdrojom rozdielnych názorov na identitu a budúcnosť tejto „domnej“ komunity, nakoľko nie všetky krajiny ASEAN + 3 súhlasili s ich pozvaním. Nakoniec však dospeli ku kompromisu.

Nakoniec tri hodiny trvajúci summit skončil podpísaním Kualaumpurskej deklarácie o východoázijskom summite [4]. Deklarácia stanovila, že summit sa bude konať pravidelne pod záštitou členského štátu ASEAN, ktorý bude predsedat ASEAN na záver summitu hláv štátov a vlád členských krajín, a že jeho hlavným cieľom je vytvoriť širšie fórum pre dialóg o strategických, politických a ekonomických otázkach spoločného záujmu a podporovať mier, stabilitu a ekonomický rozvoj. Nepriniesla ale žiadne konkrétne kroky.

Agendu tvorilo pomerne veľké množstvo tém ako napr.: terorizmus, námorná bezpečnosť, vtáčia chrípka, obchod a hospo-

dárska oblasť – najmä vytvorenie východoázijskej zóny voľného obchodu, energetika, nadnárodný zločin, šírenie zbraní hromadného ničenia apod.. Kľúčovým problémom tejto komplexnej agendy je to, že ostatné multilaterálne a regionálne organizácie, ktoré sú v regióne aktívne, sa danými problémami už zaoberajú. Aj národné štáty sú si vedomé, že prílišný počet regionálnych a subregionálnych telies spôsobuje ich neefektívnosť a nepružnosť. Navyše po summite nebolo stále jasné, kde je pridaná hodnota tohto zoskupenia pre ostatné regionálne snahy.

Je zrejmé, že cesta k širšej regionálnej spolupráci v Ázii nebude jednoduchá. Hlavným motívom stretnutia lídrov východoázijských krajín bolo položiť základ pre inštitucionalizovanú regionálnu komunitu, ktorá by sa zamerala na spoluprácu najmä v ekonomickej, ale aj v bezpečnostnej oblasti. Ako už bolo spomenuté, deklarácia z Kuala Lumpur ani nenaznačuje, akú úlohu má EAS hrať vo vytváraní regionálnej komunity. Zároveň nie je jasné, akú úlohu v ňom majú zohrávať krajiny ako Austrália, India, či Nový Zéland. Zložitejšou otázkou je však to, do akej miery východoázijské spoločenstvo, či už bude členstvo exkluzívne alebo inkluzívne, bude schopné dosiahnuť konsenzus v ekonomických a bezpečnostných otázkach, prihliadnúc na existujúce animozity medzi hlavnými hráčmi zoskupenia, ako napr. Čína a Japonsko, Čína a India, Japonsko a Kórea atď. Je nepravdepodobné, že sa všetky spory a disparity vyriešia v dohľadnej dobe. Pozitívnym znakom však je, že ázijské krajiny vôbec položili, hoci len krehké, základy ďalšej ekonomickej a politickej spolupráce.

Implikácie pre Slovensko

Je jasné, že súčasné rozširovanie regionálnej spolupráce v Ázii má výhradne ekonomický charakter. ASEAN jednoznačne sledoval uľahčenie spolupráce svojich členov so širším počtom vplyvných regionálnych hráčov. Rozšírenie takejto spolupráce nad rámec ASEAN by v prípade, že sa podarí, v blízkej budúcnosti mohlo výrazne ovplyvniť aj SR ako člena EÚ. Východná Ázia by nahradila EÚ na „poste“ druhého najvplyvnejšieho ekonomického a politického zoskupenia a to by oslabilo pozíciu Európskej únie na multilaterálnych fórach. Ázijská regionalizácia

a čiastočná hospodárska izolácia môže výrazne ovplyvniť aj obchodné vzťahy EÚ s regiónom. Okrem toho treba mať na zreteli, že ázijský región je veľmi krehký. Napr. štáty ASEAN + 3 (teda najmä tie + 3) sú síce ekonomickými „tigrami“, ale predstavujú zdroj možného bezpečnostného ohrozenia, ktoré by mohlo mať globálne dôsledky (kríza na Kórejskom polostrove, či konflikt Čína a Taiwan). Očividne je schopnosť ázijských krajín riešiť tieto konflikty samostatne limitovaná. ASEAN síce disponuje tzv. Regionálnym fórom, ktoré je jediným regionálnym bezpečnostným fórom, a ktorého členom je aj EÚ, ale väčšina bezpečnostných otázok sa rieši aj tak bilaterálne. Teda výhradná ekonomická integrácia pri neriešení hrozieb by mohla pre Európu priniesť i bezpečnostné riziká. Prvoradým problémom je, že EÚ nemá vypracovanú koherentnú politiku voči regiónu. Chýba jej komplexný regionálny strategický dokument, ktorý by usmernil politiku únie. Teda na integráciu krajín nie je pripravená. EÚ by teda mala čo najskôr takýto dokument pripraviť a využiť tak snahy ázijských krajín vo svoj prospech. Najmä malé krajiny ako SR by mohli z európskeho regionálneho prístupu profitovať, keďže by to prinieslo rámec na koordináciu vlastných záujmov s členskými štátmi EÚ. SR musí byť v tomto procese aktívnejšia. Úlohou Slovenska je vyjsť čo najskôr s takouto iniciatívou na pôde európskych inštitúcií a nie len čakať na aktivitu niekoho iného.

ZDROJE

- [1] Eleventh ASEAN Summit, Kuala Lumpur, 12. – 14. december 2005, <http://www.aseansec.org/4933.htm>, 12. 3. 2006.
- [2] Eleventh ASEAN Summit Information, <http://www.11thaseansummit.org.my/AboutSummit.php>, 12. 3. 2006.
- [3] Chairman's Statement of the 11th ASEAN Summit: One Vision, One Identity, One Community, <http://www.aseansec.org/18039.htm>, 12. 3. 2006.
- [4] Kuala Lumpur Declaration on the East Asia Summit, Kuala Lumpur, 14. december 2005, <http://www.11thaseansummit.org.my/Declaration.php>, 12. 3. 2006.
- [5] Kuppuswamy, C. S.: East Asia Summit – No Major Decision Likely, <http://www.saag.org/%5Cpapers17%5Cpaper1642.html>, 12. 3. 2006.
- [6] Kuppuswamy, C. S.: East Asia Summit – Was it just a get-together?, <http://www.saag.org/%5Cpapers17%5Cpaper1648.html>, 12. 3. 2006.